

U
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQI
O'quv-uslubiy boshqarma
№ 134
«30» 08 2024 y.

“TASDIQLAYMAN”

NamMQI rektori

Sh. Ergashev

ARXITEKTURAVIY LOYIHALASH ASOSLARI

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 700000 – Muxandislik, ishlov berish va qurilish
Ta'lim sohasi: 730000 – Arxitektura va qurilish
Ta'lim yo'nalishi: 60730100 – Arxitektura (turlari bo'yicha)

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	Kreditlar
ALA1112 (bakalavriat)	2024-2025	1-2	6-4
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari
Majburiy	O'zbek		6-4
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Arxitekturaviy loyihalash asoslari	150 (90/60)	150 (90/60)	300 (180/120)
1.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda sodda loyihalarni tuzish uchun dastlabki grafik ko'nikmalarni rivojlantirish, kompozitsion badiiy-fazoviy mushohadasini, arxitekturadagi funktsiya, konstruksiya va estetikaning ajralmas yaxlit jihatlarining kompozitsion echimlarini topishni shakllantirish va kengaytirish, kasbiy mahoratini amaliyotga tatbiq eta olish ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi – arxitektura debochasini tushuntirish, mavjud inshoot va me'moriy yodgorliklar chizmalarini bajarish hamda ijodiy yondoshgan holda kichik me'moriy shakllarni loyihalash vazifalari, kompozitsion uyg'unlikni ta'minlash yuzasidan nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalar shakllantirishdan iborat.</p>		
2.	<p>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>Fan bo'yicha nazariy mashg'ulotlar nazarda tutilmagan.</p>		
3.	<p>III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p> <p>1-semestr</p> <p>1-loyiha. Massadagi rim orderlarini bajarish.</p> <p>Toskan orderini modul tizimida (massalarda) topish. Amaliy mashg'ulotlarda talabalar order balandligini uch (kursi, ustun, antabliment-to'sim) qismga bo'linishni, mudullarni aniqlash, toskan, dor, ion va korinf orderlarini modulini topish, chizish va kerakli yozuvlarni arxitekturaviy shriftlarda yozib bajarish.</p>		

Loyihalash vazifalari. Kirish, Arxitekturaviy loyihalash asoslari to'g'risida ma'lumot. Loyihalash mavzularini o'rganish, eskizlar chizish, maketlar yasash, g'oyani yaratish va uni shakllantirish usullarini o'rganish.

1-mavzu. Arxitektura to'g'risida ma'lumot. Massadagi rim orderlari. Modul tizimini tushuntirish. Rim orderlarini A3 formatda qurishni tushuntirish.

2-mavzu. Toskan orderini modul tizimi asosida (A-3 ga) formatda chizish.

3-mavzu. Toskan orderiga kerakli yozuvlarni yozib tugatish va topshirish.

4-mavzu. Ishni grafik bezash va topshirish

2-loyiha. Akademik bo'yov mashqi va lavhani suv bo'yoqda bajarish.

Vazifani tushuntirish. Planshetda oltita kvadrat (yoki to'g'ri to'rtburchak) satx ajratish, birinchi satxni bo'yov to'qlashib boruvchi 11-13 ta qismlarga bo'lib chiqish, qolgan beshta satxda arxitekturaviy bo'laklarni (yoki geometrik shakllarni) chizish, soyalar qurish, birinchi satxni bir tonda bo'yash, shakllarni fonini bo'yab ajratish, ikkinchi satxni pastga qarab to'qlashirib bo'yash, uchinchi va oltinchi satxlarda shakllarni bo'yov vositasida fondan ajratish, arxitekturaviy lavxani suvbo'yoq vositasida ifoda etish.

5-mavzu. Lavhalarni 0,55 x 0,75 sm planshetga joylashtirib, planshetda uchta kvadrat (yoki to'g'ri to'rtburchak) satx ajratish, birinchi va uchinchi satxni bo'yov to'qlashib boruvchi 11-13 ta qismlarga bo'lib chiqish.**15-mavzu.** Mustahkamlovchi va buzuvchi kompozitsiya.

6-mavzu. Akademik bo'yov mashqi vazifasini chizishni tugatib, chizilgan shakllarga 450 ostida soyalar qurish va suvbo'yoqni boshlash.

7-mavzu. Shakllarni bo'yovda bo'yab chiqarish, soyalarni ishlab kuchaytirish.

8-mavzu. Lavhani suv bo'yoqda bajarish, soyalarni kuchaytirib bo'yash.

9-mavzu. Shakllar bo'yovini kuchaytirish, soyalarni kuchaytirib bo'yash.

10-mavzu. Soyalarni ishlab kuchaytirish.

11-mavzu. Soyalarni kuchaytirib bo'yash. Akademik bo'yov mashqi va lavhani suv bo'yoqda bajarish vazifasini bo'yashni davom ettirish.

12-mavzu. Akademik bo'yov mashqi va lavhani suv bo'yoqda bajarish vazifasini bo'yashni davom ettirish va tugatish.

3-loyiha. Me'moriy yodgorlikni perspektivasini qurish.

13-mavzu. Me'moriy yodgorliklar to'g'risida tushuncha berish, Me'moriy yodgorlikning perspektiv ko'rinishini qurish qonun-qoidalari to'g'risida dastlabki tushunchalar berish va vazifani tanlash.

14-mavzu. Ortogonal proyeksiyalar: tarh, tarz, qirqim to'g'risida

tushunchalar, ularni bir xil o'lchamga keltirish usullarini o'rgatish. Me'moriy yodgorlik binosini tarxi, tarzi, qirqimi eskizda bir xil o'lchamga keltirish.

15-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosini bir xil o'lchamga keltirilgan tarxi, tarzi va qirqimi eskizini 55x75 o'lchamli qog'ozga joylashtirish.

16-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosi perspektiv ko'rinishni qurishni boshlash ufq surat tekisliklarini aniqlash.

17-mavzu. Perspektiva eskizlarini variantlarda qurib bajarish, maqbulini tanlash.

18-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosining perspektiv ko'rinishini kamchiliklarini to'g'rilash va qurishni tugatish.

19-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosi perspektiv ko'rinishni qurishni boshlash va qurish.

20-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosining perspektiv ko'rinishini soyalarini chizish.

21-mavzu. Vazifa chizmalarini 55x75sm o'lchamli taxtaga tortilgan qog'ozga oqqa chizmalarni joylashtirish kerakli kattalikdagi umumiy hajmda perspektiva tasvirini planshetda joylashtirib chizish.

22-mavzu. Yozuvlarni moslashtirib yozish.

23-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosiga moslab anturaj chizish.

24-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosi vazifasining qalam etapini tugatish va topshirish.

25-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosi vazifasini suvbo'yoqda akademik bo'yashni tushuntirish. Vazifani bo'yashga tayyorlash va bo'yashni boshlash.

26-mavzu. Tarz va perspektivani akademik bo'yash.

27-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosi mayda detallarini (bezaklarini) bo'yab chiqarish. Me'moriy yodgorlik binosi anturajini bo'yash.

28-mavzu. Me'moriy yodgorlik binosi perspektivasi vazifasini bo'yashni tugatish va topshirish.

4-loyiha. Ichki muhitga ega bo'lmagan (usti yopiq) kichik me'moriy shaklini loyihalash.

Sodda me'moriy loyixani mavzusini belgilash, tanlangan mavzu bo'yicha musavvadalar bajarish, ularni o'zaro qiyoslash, maqbul variantni musavvadasi asosida klauzura bajarish, klauzurani baholash jarayonida ko'rsatilgan kamchiliklar ustida ishlash, chizmalar tarkibini aniqlash, ortogonal chizmalarni aniq masshtabda chizish, perspektivasini qurish, grafik usul tanlab bo'yash, arxitekturaviy shriftlarda bajarish.

29-mavzu. Ichki muhitga ega bo'lmagan (usti yopiq) kichik me'moriy shakl loyihasi vazifasini tushuntirish.

30-mavzu. Jodiy g'oya va ularni qog'ozda aks ettirishni tushuntirish.

31-mavzu. Mavzular bo'yicha eskizlar qilish. G'oya ustida ishlash.

32-mavzu. Ichki fazoviy muhitni shakllantirish. Ochiq va yopiq fazoviy muhit to'g'risida tushuncha. Tuynuklar yordamida yopiq muhitni tashkil etish. Ichki fazoviy muhitni shakllantirish. Ichki muhitning kompozitsion markazini ifoda etish.

33-mavzu. Maqbul variantni topib, g'oya ustida ishlash.

34-mavzu. Tanlangan g'oya bo'yicha klauzura chizish. Klauzurani tugatishish.

35-mavzu. Chizmalarni masshtabga tushirish.

36-mavzu. Loyihani perspektivasini qurish.

37-mavzu. Tarh, tarz va qirqim chizmalarini planshetga chizish.

38-mavzu. Planshetga perspektivasini chizish.

39-mavzu. Chizmalarga soyalarni tushurib chizish.

40-mavzu. Kerakli o'lchamlarni yozib qo'yish.

41-mavzu.

42-mavzu. Tanlangan usulda tarzni, perspektivani va bosh tarzni bo'yash.

43-mavzu. Soyalarni va tushuvchi soyalarni bo'yash.

44-mavzu. Tarh va qirqim chiziqtlarni ustidan qora gel ruchkada yurguzib, tushlab chiqishni tugatish.

45-mavzu. Loyihani grafik bezash va nihoyasiga yetkazish. **Muhokama va baholash.**

2-semestr

1-loyiha. Me'moriy o'lchov loyihasi ishi.

Tanlangan arxitekturaviy shakl bilan tanishish, kroklar chizish, krok chizmalariga o'lchamlar qo'yish, chizmalarni masshtabga o'tkazish, masshtabda chizilgan ortogonal chizmalarni planshetda joylashtirish, o'lchov chizmalarni qalamda chizish, ustidan tush bilan yurguzib chiqish, o'lchamlarni va balandliklarni qo'yib chiqish, kerakli yozuvlarni arxitekturaviy shriftlarda bajarish.

1-mavzu. - Me'moriy o'lchov vazifani bajarishni tushuntirish. Me'moriy o'lchov vazifasiga obyekt tanlash. Me'moriy shakl bilan tanishish va o'lchash.

2-mavzu. O'lchov ishlarini olib boorish. Me'moriy o'lchov loyihasini qayd etish uchun kroklar chizishni o'rganish. Me'moriy shakllarni qismini o'lchash.

3-mavzu. Me'moriy shakllarni qismini o'lchash. Kroklar chizish. Shrifltlar kompozitsiyasi buyicha g'oyani eskizlash Kerakli naqsh yoki tasvirlar kiritish.

4-mavzu. Loyihaning olingan kroki asosida chizmalarni masshtabga solish

5-mavzu. Loyiha chizmalarini 0,55 x 0,75 sm o'lchamli planshetga joylashtirib chizish.

6-mavzu. Tarh, tarz, qirqim chizmalarini qalamda chizish.

7-mavzu. Tarh, tarz, qirqim chizmalarini tushlash..

8-mavzu. Me'moriy o'lchov loyihasiga kerakli yozuvlarni arxitekturaviy

shrifltlar bilan yozish

9-mavzu. Me'moriy o'lchov loyihasidagi arxitekturaviy shriftli yozuvlarni tushlash.

10-mavzu Me'moriy o'lchov loyihasini grafik bezash va topshirish.

2-loyiha. Ichki muhitli kichik me'moriy shakl loyihasi.

Minimal funksiyani bajaruvchi loyiha o'zida bir-ikki yopiq muhiti (xonasi) mavjud bo'lgan kichik arxitekturaviy shakldan iborat. Mavzuni belgilash, tanlangan mavzu bo'yicha bir nechta musavvadalar bajarish, ularni o'zaro qiyoslash, maqbul variantni musavvadasi asosida klauzura bajarish, klauzurani baholash jarayonida ko'rsatilgan kamchiliklar ustida ishlash, chizmalar tarkibini aniqlash, ortogonal chizmalarni aniq masshtabda chizish, perspektivasini qurish, ichki-tashqi muhit jihozini (qurilish ashyo) aniqlash, grafik usul tanlab bo'yash, arxitekturaviy shriftlarda yozuvlarni bajarish.**22-mavzu.** Ichki yopiq muhitga ega bo'lgan kichik me'moriy shakl loyihasi vazifasini tushuntirish.

11-mavzu. Ichki, yopiq muhitga ega bo'lgan kichik me'moriy shakl loyihasi vazifasini tushuntirish.

12-mavzu. G'oya ustida ishlash, Eskiz qilish..

13-mavzu Maqbul variantni topib, g'oya ustida ishlash.

14-mavzu. G'oya ustida ishlash. G'oyani tasdiqlash.

15-mavzu. Tanlangan g'oya bo'yicha klauzura chizish.

16-mavzu. Tanlangan g'oya bo'yicha klauzura chizish

17-mavzu. Chizmalarni masshtabga tushirish.

18-mavzu. Loyihani perspektivasini qurish

19-mavzu. Fasad, reja va qirqimlarini planshetga chizish

20-mavzu. Planshetga chizmalarni joylashtirish va chizish.

21-mavzu. Chizmalarni soyalarni tushurib chizish, kerakli o'lchamlarni yozib qo'yish

22-mavzu. Loyihani bo'yashga tayyorlash

23-mavzu. Loyihani grafik usul tanlash, bo'yashni boshlash.

24-mavzu Grafik usulda loyihami tarzini, perspektivasini, bosh tarzini bo'yashni boshlash.

25-mavzu. Tanlangan usulda tarzni bo'yash

26-mavzu. Tanlangan usulda perspektivani bo'yash.

27-mavzu. Perspektiva va soyalarni bo'yash

28-mavzu. Tarx va qirqim chiziqtlarni ustidan qora gel ruchkada chizish

29-mavzu. O'lchamlari va yozuvlari ustidan tushlash

30-mavzu. Loyihani nihoyasiga etkazish

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

<p style="text-align: center;">IV. Mustaqil ta'lim uchun topshiriqlar</p> <p>Mustaqil ta'lim uchun tavsifa etiladigan mavzular:</p> <p style="text-align: center;">I cimestr</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Massadagi rim orderlarini bajarish. 2. Akademik bo'yov mashqi va lavhani suv bo'yoqda bajarish. 3. Me'moriy yodgorlikni perspektivasini qurish. 4. Ichki muhitga ega bo'lmagan (usti yopiq) kichik me'moriy shaklini loyihalash. <p style="text-align: center;">II cimestr</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Me'moriy o'Ichov loyihasi ishi. 2. Ichki muhitti kichik me'moriy shakl loyihasini bajarish. 	<p>4. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fanga oid nazariy, amaliy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtira olish; • fanga oid ko'rsatkichlarni arxitekturaviy tahlil qilishda ijodiy fikr lay olish hamda ijodiy jarayonni tashkil etish usullari yuzasidan <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; • nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni egallagan bo'lishi va shu asosda arxitektura sohasida ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan shug'ullana olish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • arxitektorlar amaliy faoliyatida innovatsion badiiy g'oyalarni samarali tadbiq etish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>.
<p>5.</p> <p style="text-align: center;">VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • qisqa ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy mashg'ulotlar (eskizlar, chizmalar va maketlar); • guruhtlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalalar. 	<p>7.</p> <p style="text-align: center;">VII. Kredit-modul tizimida fanlarni ballik tizimda baholash bo'yicha kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks etira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>

<p>8.</p> <p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'ralov A.S Pulatov X. Va boshqalar . Arxitekturaviy loyihalash asoslari 2. Boboyorova Sh., Abdurahimov R. Arxitekturaviy loyihalash asoslari o'quv qullanma . T.: 2017 й. 3. Architecture. Form. Space.Order. Francis D.R. Ching.New York John Wiley&Sons.Ins. 2014. 4. Traditional Islamic Principles of Built Environment. Hisham Mortada.London-New York.2014. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Asqarova D., Miryusupova M. Kichik me'moriy shakllar. T.: 2007. 6. Asqarova D., Miryusupova M. Kichik me'moriy shakllar. T.: 2007. 7. Н.Г. Стасук и др. Основы архитектурной композиции. М.: 2004. 8. Po'latov X. va boshqalar. Arxitekturaviy loyihalash asoslari. T.: 2000 9. Roziqberdiev M. Kichik arxitektura shakllari. T.: 1995. 10. Barxin B.G. Metodika arxitekturogo proektirovaniya. M.: 1993 11. Титса А . Основы архитектурной композиции проектирования. Киев 1986 <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 13. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 14. www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi intellektual mulk agentligi) 15. www.academy.uz (Fanlar akademiyasi) 16. www.ziyo.net 17. www.msus.org 18. www.centrasia.uz 19. www.arx.novosibdom.ru 20. www.zarnews.uz 21. www.ZiyoNET.uz 	<p>9. Namangan muhandislik-qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining «~~20~~ 2024 y.dagi ~~1~~ sonli majlis bayoni bilan tasdiqlangan.</p>
<p>10.</p> <p style="text-align: center;">Fan/modul uchun mas'ullar:</p> <p>I.Yakubjanov - "Arxitektura va shaharsozlik" kafedrasida katta o'qituvchisi. O.Hamidov - "Arxitektura va shaharsozlik" kafedrasida o'qituvchisi.</p>	<p style="text-align: center;">Taqrizchilar:</p> <p>B.Dedaxanov - "Arxitektura va shaharsozlik" kafedrasida dotsenti, arx.f.f.d (PhD).</p>